

Dochody z pracy po przejściu na emeryturę

Streszczenie

Wprowadzenie

W unijnej polityce społecznej i zatrudnienia coraz częściej podkreśla się kwestie przedłużenia życia zawodowego i podniesienia rzeczywistego wieku emerytalnego. W ciągu ostatnich kilku lat wzrosła liczba Europejczyków, którzy kontynuują pracę po osiągnięciu wieku, w którym przysługuje im ustawa lub zawodowa emerytura. Odsetek zatrudnionych w grupie wiekowej 65-69 lat wzrósł z 8,8% w 2005 r. do 10,5% w 2011 r., co stanowi godny odnotowania fakt szczególnie w okresie kryzysu gospodarczego. Zgodnie z informacjami pochodzącymi ze specjalnej edycji Eurobarometru związanej z obchodzonym Europejskim Rokiem Aktywności Osób Starszych i Solidarności Międzypokoleniowej, jedna trzecia osób deklaruje chęć podjęcia pracy po osiągnięciu wieku emerytalnego, a 6 na 10 ankietowanych osób uważa, że emeryci powinni mieć taką możliwość.

Badanie dotyczyło motywacji emerytów, którzy zdecydowali się na kontynuację pracy oraz związków pomiędzy tą decyzją a wysokością dochodów pracujących emerytów. W badaniu podjęto próbę ustalenia kim są pracujący emeryci, jaką pracę wykonują oraz przedstawiono wnioski dla decydentów i pracodawców. Informacje czerpano z literatury, analiz unijnych baz danych oraz badań przeprowadzonych w siedmiu krajach.

Kontekst polityki

Biała księga Komisji Europejskiej z 2012 r. dotycząca emerytur przedstawia wyzwania wynikające ze starzenia się społeczeństwa w kontekście stabilności systemów rent i emerytur. Państwa członkowskie zareagowały na ustalenia, podnosząc wiek emerytalny i podejmując działania mające na celu ograniczenie zjawiska przechodzenia na wcześniejszą emeryturę, zakładając, że podniesienie poziomu zatrudnienia wśród osób w wieku emerytalnym i przedemerytalnym wpłynie pozytywnie na stabilność systemów emerytur.

Kluczowe ustalenia

W okresie od 2005 r. największy wzrost zatrudnienia wśród emerytów zaobserwowano w Finlandii, Wielkiej Brytanii, na Litwie, w Niemczech i Austrii.

Czynniki motywujące

- Około jedną piątą emerytów skłaniają do pracy potrzeby finansowe. Osoby te otrzymują z reguły niższe wynagrodzenia, a forma ich zatrudnienia jest niepewna.
- Dla większości motywacją są inne czynniki: praca pozwala na kontakty z kolegami i klientami, umożliwia zdobywanie nowych umiejętności i wniesienie własnego wkładu do społeczeństwa.

Profil pracujących emerytów

- Wielu pracujących emerytów to osoby młodsze; dużą grupę stanowią mężczyźni. Praca po osiągnięciu wieku emerytalnego jest szczególnie popularna wśród osób o wyższym wykształceniu, mieszkańców miast i osób spłacających kredyt mieszkaniowy.
- Niemniej jednak za niedawny wzrost zatrudnienia w tej grupie wiekowej odpowiadają przede wszystkim kobiety i emeryci ze średnim wykształceniem.
- Liczna grupa emerytów niepracujących wyraża chęć podjęcia pracy, ale nie udało im się dotąd znaleźć odpowiedniego stanowiska. Sytuacja na rynku pracy była dla wielu z nich trudna jeszcze na długo przed przejściem na emeryturę.

Umowa o pracę

- Większość emerytów pracuje na część etatu.
- Około połowę stanowią osoby samozatrudnione; wiele z nich to jednoosobowe firmy wykonujące pracę dla jednego pracodawcy.

- Niemal jedna piąta pracujących emerytów pracuje na umowę na czas określony. Tę formę zatrudnienia spotyka się w tej grupie częściej niż w przypadku innych grup wiekowych; częściej również to rozwiązanie wynika z preferencji samego pracownika.
- Część osób nie jest zarejestrowana.
- Stosunkowo wielu emerytów pracuje w rolnictwie i rybołówstwie, w branżach naukowych i technicznych lub jest przedstawicielami wolnych zawodów.

Powody zatrudniania emerytów

- Wraz z postępującym starzeniem się społeczeństwa emeryci stanowią coraz liczniejszą grupę klientów. Personel, którego część stanowią emeryci, pozwala firmom lepiej zrozumieć potrzeby i preferencje tej grupy wiekowej.
- Organizacje doceniają to, że emeryci często przystają na elastyczne rozwiązania w zakresie zatrudnienia.
- Przedsiębiorstwa korzystają z oszczędności wynikających z braku konieczności zatrudniania i szkolenia nowych pracowników.
- Pracodawcy podkreślają obserwowaną wśród emerytów szczególnie silną motywację do pracy.

Wskazówki dotyczące polityki

Wnioski dla decydentów

- Praca na emeryturze może być wzbogacającym i satysfakcjonującym doświadczeniem, ale promowanie jej może przynieść również negatywne skutki, jeżeli będzie ono postrzegane jako ograniczenie prawa do korzystania z zasłużonej emerytury. Istnieje ponadto ryzyko marginalizacji emerytów, którzy nie są w stanie pracować lub udzielać się społecznie, na przykład jako wolontariusze lub opiekuni. Pomimo zaprzeczających temu dowodów, promowanie pracy na emeryturze koliduje z powszechną opinią, iż pracujący emeryci ograniczają dostęp do pracy młodych ludzi.
- Należy zapewnić odpowiednią wysokość emerytur, aby zapobiec sytuacji, w której to względy finansowe zmuszają emerytów do podjęcia pracy.
- Już teraz miliony europejskich emerytów pracują. Instytucje, które nie uwzględniły tego do tej pory, muszą przeprowadzić niezbędne zmiany. Na przykład minimalne płace nie zawsze mają zastosowanie w stosunku do emerytów; czasami ci ostatni nie mają prawa do ubezpieczenia chorobowego; zdarza się, że przed ponownym podjęciem pracy przez emeryta wymagany jest przejściowy okres bez zatrudnienia.

- Należy zwiększyć motywację finansową poprzez podniesienie przyszłych emerytur i bieżących dochodów. Z punktu widzenia reszty społeczeństwa praca na emeryturze powinna być opłacalna dzięki odroczeniu wypłacania emerytury i ograniczeniu zatrudnienia w szarej strefie. Emerytury, których wysokość zależy od zarobków lub sytuacji materialnej, zniechęcają do podjęcia pracy.
- Potrzebne są przejrzyste informacje i regulacje umożliwiające emerytom podejmowanie pracy i ułatwiające pracodawcom ich zatrudnienie.
- Osoby w każdym wieku skorzystają na otwartej polityce rynku pracy, wspieraniu integracji i dostępności stanowisk pracy. Wielu emerytów rezygnuje z poszukiwania pracy na długo przed przejściem na emeryturę.

Wnioski dla przedsiębiorstw

- Emeryci lub pracownicy w wieku przedemerytalnym mogą zdecydować, że nie chcą kontynuować pracy. Wielu z nich woli pracować w zmniejszonym wymiarze godzin, a ich wybór w dużej mierze zależy od tego, czy dane przedsiębiorstwo umożliwia im taki elastyczny wybór.
- Należy docenić wartość pracy wykonywanej przez emerytów i stworzyć środowisko pracy odpowiadające ich potrzebom. Chociaż kwestie te są istotne dla pracowników w każdym wieku, uwarunkowania socjalne stanowią większą motywację dla emerytów; ponadto nadal funkcjonują pewne negatywne stereotypy dotyczące pracujących emerytów.
- Omówienie kwestii zatrudnienia przed przejściem na emeryturę pozwoli poznać wzajemne oczekiwania i opracować odpowiednie rozwiązanie satysfakcjonujące zarówno pracownika, jak i pracodawcę.
- Szkolenia i pełnienie przez emerytów funkcji doradczych korzystnie wpływa na proces przekazywania wiedzy, jest dobrze postrzegane przez personel i przyczynia się do opracowania długoterminowych rozwiązań mających na celu eliminację niedopasowania kwalifikacji zawodowych poprzez integrację młodszych pracowników.

Więcej informacji

Sprawozdanie *Dochody z pracy po przejściu na emeryturę w UE* znajduje się na stronie <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1259.htm>

Dodatkowych informacji udziela Hans Dubois, specjalista ds. badań, pod adresem hdu@eurofound.europa.eu